

A KELETI SZÉL EREJE

Goda Gábor: A szél kapuja

– Artus Goda Gábor Társulat, 2019. április 15.,
Nemzeti Táncszínház

Goda Gábor minden bizonnyal hatalmas feladatot vállalt magára, amikor a megragadhatatlan megragadását, vagyis a szél esszenciájának színpadra állítását tűzte ki célul. A 2015-ös Cseppkánon című méltán sikeres darabja után ismét egy olyan, a transzcendentális és narratívát nélkülöző, még a kukucskaszínház terét is szétfeszítő művet alkotott, amit csak az ért meg, aki egyáltalán nem is akarja értelmezni.

Szöveg: Kovács Péter | Fotók: Dusa Gábor, Puskel Zsolt

Ha Goda Gábor alkotásainak esszenciáját kell megfogalmazni, minden bizonnyal a jelenlét az, amely állandó jelleggel a műveiben pulzál. Az az itt és most (hic et nunc), amelyben élünk, amelynek jó esetben oda kell adnunk önmagunkat. A legújabb – A szél kapuja – című előadása bizonyos értelemben összefüggésben áll a nagy sikert aratott Cseppkánonnal (2015), abban az értelemben mindenképp, hogy egy klasszikus színházi térbe, ezúttal a Nemzeti Táncszínház színpadára koreografálódott a darab. Ahogy a cím is utal rá, az alkotás valamilyen módon a megfoghatatlant szeretné megragadni, emellett – az alkotóval készült interjúkból kiderül – a kínai gyökerű tajcsicsuan mozgásrendszer lényegi elemeire is utal, a tarkó azon pontjára, amelyen keresztül megfelelő szellemi és energetikai állapotban a régi gondolatok eltávoznak. A jelenlét általi megtisztulás olyan alappondolat, amely minden pillanatban ott rezonál a műben, egyúttal két jelentős kulturális hagyomány között is hidat teremtve. Ezen megtisztulás ugyanis nem csupán a keleti gondolkodásmód sajátja, hanem a görög színháztól és az arisztotelészi drámaelmélettől fogva jelen van a katharszisz fogalmában, amely lehetőséget ad a néző számára, hogy a színpadon látott események hatására részvét alakuljon ki benne, a saját éle-

tét átgondolva megtisztuljon, ezáltal etikusabb emberré váljon. Goda Gábor minden bizonnyal hatalmas feladatot vállalt, amikor a megragadhatatlan megragadását tűzte ki célként. Hiszen a szél önmagában nem látható, csupán az általa okozott hatásokon keresztül vagyunk képesek érzékelni a jelenlétét. Ebben az értelemben tehát hasonlatos egy olyan transzcendens erőhöz, amely átjárja a világunkat, de nem férhetünk közvetlenül hozzá. Mindez már a színpadképen is megjelenik, az erőteljes geometrikusságra épülő térben központi helyet foglaló üvegkocka, illetve a benne bezárva lévő – könyvet író – figura mintha Malevics híres festményének inverz térbeli reprezentációja lenne, a nyugati világ textuálisra épülő világmagyarázó modellje. A két oldalon bambuszsnádatok felidéző sávok, illetve a színpad hátsó traktusában elhelyezkedő szélmasinák keretként szolgálnak, és egy szakrális tér, szentély struktúráját idézik fel. Azt, hogy ebben a zárt térben mindennek pontos helye van, amely a rendet tükrözi. Azt a rendet, amely egyaránt igaz a külsőre, valamint az önmagunkban lévőre.

Hibás lenne A szél kapujábantól egy narratív alkotás sajátosságait elvárni, hiszen ahogy Goda fogalmazott, számára a haiku vers-

Lehet természetesen elemző, intellektuális fintorgással kívül maradni a darabon, lehet továbbra is üveggöcköbe bezárva létezni, lehet nem átadni magunkat a szél erejének, csak nem érdemes...

formája az egyik legfőbb minta. Az a japán költészeti megszólalásmód, amelynek kizárólagos célja a pillanatnyi valóság rögzítése 17 szótagban, nélkülözve mindenféle elbeszélő jelleget.

Hogy a darabban mennyire nem jellemző a narratíva, azt épp az a kockába zárt figura jeleníti meg, aki a darab végén az általa megírt könyvet a szélbe repíti, elengedve azon készítését, hogy a világ ily módon leírható, megtudható. Noha a néző sok ponton vehet észre párhuzamot a korábbi Goda-művekkel, véleményem szerint A szél kapuja egy lényegi elemében mégis más, mint az eddigiek. Ha pusztán a Cseppkánonra utalunk, a hérakleitoszi töredékek valamiféle intellektuális munkára készítetik a nézőt, egy olyan értelmezői pozícióba, amelynek segítségével megfejthetővé válik az előadás. Az új darab esetében azonban könnyen észrevehetjük magunkon, hogy belefeledkezünk a színpadon megjelenő képek szépségébe, meditatív jellegébe. Nem megérteni akarjuk, hanem megérezni, és engedni, hogy hassanak ránk. Hiszen a megtisztulásnak épp az a feltétele, hogy túllépünk korábbi önmagunkon, merjük elengedni vágyainkat, igényeinket, amelyek eddig kalitkába zártak. Elérni azt a tudatállapotot, amelyben nem kapaszkodunk egy-egy gondolatba, hanem hagyjuk áramlani és elengedni azokat. Ez az áramlás figyelhető meg az alkotás szinte minden pontján, az elektromos boardokon közlekedő szerzeteseknél a darab végén látható fólia táncán.

A szél kapuja igazi összművészeti alkotás, amelyben a tánc, a tajcsicsuan, a zene és az építészeti elemek összhangzata szólal meg, olyan kompozíció, amelyben az önálló szólások valamiféle nagyobb egység részeként jelennek meg. Mindamelllett az egyes összetevők nem öncélú megoldások, mindig érezhető az a fajta gondolkodásmód, amely a szintézisteremtést helyezi előtérbe, úgy, hogy nehéz nem átadni magunkat az élménynek, amely elementáris módon vonzza be a nézőjét. Természetesen lehet elemző, intellektuális fintorgással kívül maradni a darabon, lehet továbbra is üveggöcköbe bezárva létezni, lehet nem átadni magunkat a szél erejének, csak nem érdemes... Hisz épp így maradunk ki az alkotás lényegi velejéből! A Goda alkotásait meghatározó haikukat kétszer kell mondani: egyszer a szívnek és egyszer az agynak. Aki nem hallja meg, hogy A szél kapuja a szívnek szól, annak az agyát sem fogja megszólítani. A szél által mozgó fóliára vetített szövegrészlet (amely a szintén a keleti kultúrából táplálkozó Krasznahorkai László Északról hegy, délről tó, keletről utak, nyugatról folyó című regényéből származik) olyan mágikus pillanata a műnek, amely felfüggeszti az időt, és meditatív mozzanatként a szintiszta megrendültség és szépség szféráit hozza el a néző számára. A kérdés már csak az, jelen tudunk-e lenni abban a pillanatban. Képesek vagyunk-e a szél részeivé válni, vagy a talajba kapaszkodva ellenállunk a szél felszabadító táncának. ■

A TARKÓN, AZ ÖREGLYUK TÁJÉKÁN VAN EGY OLYAN PONT, AMIT FENG FUNAK, AZAZ A SZÉL KAPUJÁNAK HÍVNAK. TAJCSIGYAKORLÁS KÖZBEN, AMIKOR HELYES ENERGETIKAI ÉS SZELLEMI ÁLLAPOTBA KERÜLÜNK, MEGTUDJUK NYITNI EZT A KAPUT. EKKOR EZEN A PONTON KERESZTÜL A RÉGI, POROS GONDOLATOK KISZELLŐZNEK: ELTÁVOZIK MIND AZ, AMIN ESETLEG MÁR ÉVEK ÓTA RÁGÓDUNK, ÉS TISZTA, FRISS GONDOLATOK KAPNAK TERET BENNÜNK.